

Standard č. 17: Změna situace

17a) Orgány sociálně-právní ochrany, které mají s osobami pečujícími a osobami v evidenci uzavřeny dohody o výkonu pěstounské péče, mají písemně stanovena pravidla a postupy práce pro situace významných změn v životě dětí a rodin, včetně ukončení pobytu dítěte v původní nebo náhradní rodině.

Změna situace

Umístění dítěte do prostředí náhradní rodiny je významným zásahem do života dítěte a jeho původní rodiny. Proto veřejná moc v přenesené působnosti, prostřednictvím pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí, věnuje dětem svěřeným do pěstounské péče **zvýšenou pozornost**. Děti svěřené do **náhradní rodinné péče** jsou považovány **za děti ohrožené** ve smyslu ustanovení § 6, zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, dále jen ZSPOD.

V rámci výkonu agendy sociálně-právní ochrany dětí klíčoví pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí **vyhodnocují situaci dítěte a jeho rodiny** ve smyslu § 10, odst. 3, ZSPOD. Při vyhodnocení situace dítěte sledují pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí život rodiny v oblastech vymezených v ustanovení § 1, vyhlášky č. 473/2012 sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, dále jen vyhláška. V intervalech vymezených v legislativě a ve Standardech kvality klíčoví pracovníci přehodnocují situaci dítěte v oblastech vymezených ve vyhodnocení a reagují na situaci mimo jiné i tvorbou cílů v Individuálních plánech ochrany dítěte, dále jen IPOD.

Zvýšenou pozornost věnují klíčoví pracovníci situacím, v nichž dochází **k zásadním změnám v životě dítěte**, jako jsou např. obnovení či navázání kontaktu rodičů s dítětem, změna složení náhradní rodiny, změna pečující osoby, úmrtí významných osob v životě dítěte, zdravotní komplikace členů biologické či náhradní rodiny, komplikace ve zdravotním stavu dítěte, změna pečujících osob apod. V reakci na tyto situace klíčoví pracovníci využívají **dostupných odborných služeb**, služeb pomáhajících profesí; zdravotnických služeb; sami klíčoví pracovníci poskytují dětem a pečujícím odpovídající **odborné sociální poradenství**; zajímají se o **názory** dětí a pečujících. V mezích svých kompetencí vedou klíčoví pracovníci situaci k její co možná **maximální stabilizaci**. K tomu využívají klíčoví pracovníci nástroje, které mají vymezeny legislativou, jako např. pořádání případových konferencí.

Umístění dítěte do pěstounské péče má být v ideálním případě dočasným uspořádáním života dítěte. **K odejmutí dítěte z péče** rodiny dochází v situaci, kdy **předchozí opatření** přijatá na úseku agendy sociálně-právní ochrany dětí **nevedla ke změně situace** a život, či zdraví, nebo zdárný vývoj dítěte byly v původní rodině **ohroženy**.

Umístění dítěte **mimo biologickou rodinu** předcházelo **zjišťování možností** umístění dítěte do **širší biologické rodiny**, k čemuž orgán sociálně-právní ochrany dětí vynaložil patřičnou aktivitu. Ke svěření dítěte mimo biologickou rodinu dochází na základě soudního rozhodnutí. Po svěření dítěte mimo biologickou rodinu klíčoví pracovníci poskytnou dítěti vysvětlení situace, a to formou odpovídající věku a rozumovým schopnostem dítěte. Klíčoví pracovníci komunikují s dítětem reálné scénáře vývoje jeho situace. Dítě má právo hovořit s klíčovým pracovníkem o samotě, dítě má právo vyjadřovat se k situaci, jeho názory musí být akceptovány

s ohledem na věk dítěte, jeho rozumovou vyspělost v kontextu s možnou realitou dítětem vyslovovaných přání a názoru, co se jejich uskutečnění týče.

Rodiče, jejichž dítě je svěřeno do náhradní rodinné péče, jsou účastní **soudního řízení**, na jehož základě je dítě svěřeno **mimo biologickou rodinu**. Rodiče tak mají, resp. mohou mít, informace o důvodech svěřeni dítěte mimo biologickou rodinu. Klíčoví pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí po svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče ze své vlastní iniciativy biologické rodiče nevyhledávají. Má se za to, že období předcházející svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče, poskytlo rodičům dostatečný prostor pro změnu situace tak, aby dítě mohlo zůstat v jejich péči. Předchozí věta neplatí v případě vážného ohrožení zdraví či života dítěte. V rámci procesu svěřeni dítěte mimo rodinu jsou rodičům předávány informace o situaci, jejím možném vývoji, osobách pečujících osob, apod.

K návratu dítěte do péče rodičů může dojít opětovně pouze na základě **soudního rozhodnutí**. Změna situace ve smyslu návratu dítěte do primární biologické rodiny, případně širší rodiny /pokud právě tato o dítěte nepečuje/ je v první řadě záležitostí rodičů dítěte, či ostatních členů širší rodiny. Jmenovaným náleží aktivita vedená k uspořádání poměrů, vytvoření podmínek pro přijetí dítěte zpět do původní rodiny.

V případě zájmu rodičů, případně členů širší rodiny, o **zrušení náhradní rodinné péče**, klíčoví pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytují jmenovaným osobám **podporu**. Podpora spočívá ve formě zprostředkování služeb, za jejichž pomoci mohou rodiče, či širší biologická rodina, vytvořit podmínky pro přijetí dítěte zpět do původní rodiny. V takovém případě je návrat dítěte do rodiny, tedy i zrušení pěstounské péče, cílem stanoveným v IPODu. Do naplnění takto formulovaného cíle jsou zainteresováni rodiče, pěstounská rodina, případně dítě samotné, též za případné spolupráce dalších institucí, služeb. IPOD v takovém případě stanovuje cíle a opatření, jejichž naplnění povede ke zrušení pěstounské péče, tj. k návratu dítěte do původní rodiny.

Pěstounská péče může být **ukončena před dovršením zletilosti dítěte**, pokud si rodiče uspořádají své **poměry** tak, že je návrat dítěte k rodičům v jeho **zájmu**. O plánovaném návratu dítěte k rodičům klíčový pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí informuje také dítě, a to také v souvislosti se soudním jednáním, v němž se má o zrušení pěstounské péče rozhodovat. Zrušení pěstounské péče předchází obnovení kontaktů dítěte s rodiči, pokud byly přerušeny.

V případě ukončení pěstounské péče zletilostí dítěte klíčový pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí v dostatečném předstihu před dosažením zletilosti s dítětem a pečujícími osobami rozvíjí téma **uspořádání života** dítěte po dovršení zletilosti. V případě potřeby svolává klíčový pracovník za tímto účelem případovou konferenci, k níž zve dítě, pečující osobu, případně rodiče, mohou-li být rodiče zdrojem pomoci dítěti po ukončení náhradní rodinné péče. Účastníkem případové konference mohou být i zástupci navazujících služeb, jejichž využití připadá v úvahu a **vždy kurátor pro dospělé, kterého klíčový pracovník** agendy sociálně-právní ochrany dětí **informuje písemně nejméně v šestiměsíčním předstihu o nadcházející zletilosti dítěte v náhradní rodinné péči**. Tuto povinnost upravuje ZSPOD. Vedle samotného písemného informování kurátora pro dospělé klíčový pracovník zajistí osobní seznámení dítěte s pracovníkem zastávajícím funkci sociálního kurátora. Účelem navázání kontaktu dítěte s osobou sociálního kurátora je zajistit dítěti po dovršení zletilosti, tzv. mladému dospělému, podporu při zvládnání nové životní situace po ukončení pěstounské péče. Tento postup platí, vyjma povinnosti uspořádat případovou konferenci, i v případě, kdy se situace před zletilostí dítěte jeví tak, že nadále zůstane v prostředí náhradní rodiny.

Klíčový pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí **seznamuje** před ukončením pěstounské péče dítě a pečující osoby se systémem dávek pěstounské péče, včetně existence **zaopatřovacího příspěvku**, jehož příjemcem může být po dovršení zletilosti mladý dospělý, a to včetně podmínek, které je nutno ze strany mladého dospělého pro výplatu zaopatřovacího příspěvku plnit.